

Plemenita Palackova duša postala je strastna le tedaj, kedar se je kedo drznil dotikati se tega, kar mu je bilo na svetu nad vse ljubo in drago: to je bil njegov narod, katerega je ljubil iz vseh moči svojega plemenitega srca in tako goreče, kakor more občutiti jedino le mlado srce prve čiste občutke ljubezni. Takrat se je vzburilo njegovo blago bitje v pravičnem srdcu, takrat je izgovarjal resno besedo onim, ki so proganjali, kar bilo je njemu najdražega, z besedo in dejanjem. In, ako se srd prikaže v takovi podobi, gotovo je plemenit in lep.

Palacky je bil priprost in skromen, kakor so le redkokedaj taki slavni možje. Vsaka gizdavost mu je bila neznana in v svoji ponižnosti si je vsak čas prepovedoval, naj se molči o njegovih zaslugah.

Vkljub svoji visoki starosti bil je tako bistrega in čvrstega duhá, da se mu je moral slehern, ki je poznal velikost njegovih nazorov, strmeč čuditi, a poleg tega je bil zmirom dobrodejno vesel; zato je bilo tako prijetno ž njim se občiti.

Da je srcu njegovemu bilo neznano vsakoršno samoljubje, da se ni nikedar trudil za lastni svoj dobiček, tega ni treba posebej povdarjati; merodajne so njegove lastne besede pri slavnostnem banketu: „Ako misli moj národ, da je meni dolžan hvale, naj to svojo dolžnost opravi z žrtvami za domovino!“

To so besede, katere izraževajo plemenitost mišljenja slavnega rodoljuba.

Mnogo britkosti je prestal Palacky ne le od nekaterih svojih tekmecev in rojakov, temuč tudi še več od Avstrijskih prusofilov. A on, vedno zvest svoji domovini, je hodil nevstrašeno svojo pot, po kateri jej je menil pripomoči do sreče in blagostanja.

Dokler se bode glasil slovanski jezik, gotovo bode Slovanom svetilo Palackega ime kot svetla luč, ki jih bode vodila do svobode in prosvete.

Nad Palackijem se bodo vresničile besede pesnikove:

„Kar življenje nam podade,
Slava je najviše lé:
Ko že truplo v prah razpade,
Slavno še živi ime.“

Slovstvene stvari.

O zadevah Wolfovega slovarja.

Odprto pismo gospodu K. Dežmanu II.

Infandum jubes renovare dolorem.

2.

Pred vsem moram biti mož beseda obljudi 1. svojega pisma, da povem čitateljem našim, kako Vi, gosp. Dežman, v 111. listu „Tagblattovem“ odbijate pritožbe „Novic“ o 15letni zavleki slovensko-nemškega slovarja. *) Predno objavim Vašo ali Vašega „alter ego“ kanonado (dovolite, da se poslužujem lastnih Vaših besed) v brambo sedanjega gospoda knezoškofa na „Novice“, katerim se grozite, češ, da to, kar one o slovarji pišejo, je „offene Kriegserklärung“ škofu dr. Pogačarju, prosim Vas, da še enkrat berete dopis v 19. listu „Novic“; ako pa ste morebiti kakor jaz slabega vida, da nataknete očala in brali bote še celó z debelimi pismenkami besede: „preteklo je zdaj 15 let, da prečastno škofijstvo ni storilo svoje dolžnosti“. Je li gospod dr. Pogačar že 15

*) V 1. pismu na str. 174. vrsti 24. odspod se mora brati nemško-slovenski slovar, a ne slovensko-nemški, kakor je po pomoti tiskano.

let škof Ljubljanski? More tedaj ona pritožba tikati se samo njega? Gledite gospod Dežman! kakošna past je strast, v katero se človek sam nehoté vjame, če — kakor naš pregovor pravi — „ne pazi se na zadnja kola“. Pri vsem spoštovanji do bivšega gospoda knezoškofa dr. Widmarja ne morem — in nikoli nisem hotel — zakrivati tega, da on je neposredno in posredno največ zakrivil zavleko §. 26. Wolfove oporoke, kajti škofu nasledniku je knezoškof Wolf izročil izvršitev tega §. svoje oporoke, a ne stolnemu kapiteljnu. Ko bi bil naslednik njegov zvest ostal izgledu slavnega testatorja, ki je dobro vedel, kaj dela, in bi bil — se ve da pod svojim vednim nadzorstvom — zaupal izvršitev 2. dela onemu komitetu, ki je izvršil 1. del, slovensko-nemški slovar bit bi že davno dovršen in, kolikor je pri slovnikih živih jezikov v obče mogoče, dobro dovršen, vsaj je že meseca junija 1865. leta ranjki Blaznik prevdarek stroškov tiska in papirja za 125 pól v 2000 iztiskih položil, in za sposobnega vrednika nabranega materijala ne bi bilo nobene skrbi. Če tudi bili bi stroški za rokopis 2. dela, za vrednika, za papir in tisek nekoliko viši bili zato, ker se je poslednja leta vse podražilo (stroški za vrednika, papir in tisek v 6000 iztiskih za 1. del, ki se je tiskati začel leta 1855. in je bil dotiskan koncem l. 1859., so znesli okoli 15000 gold. v prejšnjem (konv.) denarji), ne bi bilo zarad tega nikakoršne ovire, kajti zapuščina preblagega knezoškofa Wolfa za slovar bila je bogata in dandanes po lani razglašenem škofijskem izkazku utegne znašati že — nad 60.000 gold. a. v.

Kako se nesrečna stvar do danes brezvspešno mota od leta 1861., ko je deželni odbor vsled predloga ranjkega dr. Tomana po sklepu deželnega zbora 16. dne jan. leta 1861. dobil nalog, nadzorovati izdelovanje slovensko-nemškega slovarja, to bodem v prihodnjem pismu po aktih dokazal. Zdaj naj našim čitateljem le povem, kako Vi, g. Dežman, v „Tagblattu“ to motanje zagovarjate.

Glavne točke Vašega zagovora so: 1. „Po sklepu dež. zbora l. 1861. je ta stvar prišla enekrati v razgovor dež. zboru, al dotično poizvedovanje je konstatiralo zmirom to, da za tisek dodelanega slov.-nemškega rokopisa ni, ampak le zmeden materijal (wüstes Material) nabranih besed se nahaja, ki potrebuje vredbe po sposobnem leksikografu.

2. Sedanji knezoškof si je že kot proštna vso moč prizadeval, pripravno delalno moč za ta posel pridobiti, al zaželeni rokopis se ni mogel dovršiti.

3. Prepričan je tedaj, da dan danes nikakor ni mogoče tako delo izvršiti, bilo je vzrok, da se je zadnja leta v deželnem zboru o tej reči molčalo in da celó dr. Bleiweis ni več za vredno spoznal, o tem še besedice spregovoriti. Hipoma pa po demisiji Klunovi počí zadnjič v „Novicah“ iz Dunaja (?) datirani tužni glas o strašanski zavleki slovarjevi, da se to nalašč godi, — da je stvar v nesrečnih rokah in da škofijstvo s tem slab izgled daje o izvrševanju oporok. Ves §. 26. Wolfove oporoke se deloma citira, pri tem pa se „Novicam“ nesreča (malheur) pripeti, da prav tisti stavek, ki izrazuje namen testatorjev, da stroške tiska na-se vzame zato, da se tisek ne zavleče, je z debelimi pismenkami natisnen. Knezoškof Wolf je po takem že dodelani rokopis imel pred očmi, o katerem mu je menda dr. Bleiweis pripovedoval. Ker tedaj sedanji škof dela, ki ga še ni, ne more tiskati dati, zato se mu očita, da škofiji svoji slab izgled daje!“ —

To je jedro Tagblattove „kanonade“ na „Novice.“

Drugi pot hočem to strelivo na situ resnice prerешetati, da se bode razvidelo, ali je „Spiegelfechtere“ to,

kar so „Novice“ pisale ali pa to, kar „Tagblatt“ svetu prodaja.
Dr. Jan. Bleiweis.

Mnogovrstne novice.

* *Kako hira kupčijstvo zavoljo ustanka v Bosni in Hercegovini*, kaže popis v „Obzoru“, kjer se bere sledeče: Iz Avstrije in Ogerske tožijo trgovci, da jim je mnogo škode zavoljo tega, ker ustanka še ni konec. V Bosno in Hercegovino se sicer prodaja mnogo sukna, pamučine (pavole), plehaste robe, svetilnic, stekla, piva, soli, opeke, voska, loncev, sit, moke, konopcev itd., odkar pa boj traja, ne gré v te kraje prav nič od vseh teh stvari. Od druge strani pa je velika zguba trgovini to, da iz Bosne in Hercegovine ne pride sedaj v Avstrijo in Ogersko nič surovine, goved, kož, žita, lesa, volne, šišek, pijavk, subih češpelj itd. Vsa trgovina je zaspala.

* *Od učitelja ljudskih šol po novem liberalnem kopitu* beremo v „Vaterl.“ sledečo lepo povest: Sopruha (žena) nekega učitelja je naprosila soprogo družega učitelja, naj bi njeno hčerko k birmi peljala. Naprošena kumica (botra) jej odgovori, da to rada stori, da pa mora poprej s svojim možem govoriti. Čez malo dni potem je prejel učitelj od svojega tovariša po poštni listnici sledeči odgovor: „Častiti gospod! Vaši prošnji, ki ste jo v nedeljo moji soprogi razodeli, ne morem vstreči zato, ker za take reči po svojem prepričanju ne morem denarja trositi; povem Vam pa tudi, da niti Vas niti nikogar družega ne bom za tako reč nadlegoval, kedar moja hči v tista leta pride, ko drugi otroke svoje k birmi peljejo.“ — Ta mož je učitelj v nekem Dunajskem okraju in ima upanje kmalu do službe nadučitelja dospeti. Srečna šola — dostavlja „Vaterl.“ — ki ima take robe učitelje za gojitelje svoje mladine!

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

V.

Mati ga izdá.

(Dalje.)

Meni je bilo to, kar se je tu pokazalo, zadosten dokaz, da je igralka gledé umora popolnoma nedolžna. Zato ji naznanim, da je prosta, ter jej izročim vse, kar je bilo njenega med onimi reči, kar sem jih v gostilnici sabo vzel. Bilo je med njimi več krasnega in veliko vrednega lišpa. Toda ona izbere iz vseh teh reči le, kar je bilo prej njena lastnina, in potrebno obleko; vsa ona darila pa, kar jih je dobila od „barona“, zmeče zaničljivo nazaj v škrinjo, da-si so bila več stotakov vredna. Obljubivši mi, da mi bo naznanila kraj, kamor se bo podala in prišla pričat zoper hudodelnika, če bo treba, se odpelje. Jaz je pri preiskavi nisem več potreboval, in tako se nisem zmenil za njo, dasiravno mi je došlo pozneje naznanilo od nje, da je na nekem nemškem odru engazirana.

Po tem prvem zaslišanju končam poročilo do više sodnije in čez tri dni dobim ukaz, nadaljevati preiskavo, katero sem v mestu M. pričel. Drugi dan mi doidejo tudi vsi akti te pravde. Ker sem zdaj gotov, da imam prava hudodelnika v pestéh, me je volja, trdo se lotiti te reči in jo brž dognati. Obdolženca sta še vedno trdovratno tajila, še celó, ko sem jima povedal, da sem

slišal na lastna ušesa obojni njuni pogovor, in ko so žandarji bili kot priče zadnjega pogovora pri podobi zaslišani. Glavnih dokazov še tedaj nisem imel v rokah, zato pišem sodnji v M., da naj pošlje, če mogoče, deklo umorjene vdove in potovko, ki je srečala onega gospoškega človeka v hosti, sem. Odgovor sodnije, ki mi doide še le po dvakratnem priganjanju, je ta, da pač potovka lahko pride, če zahtevam, o dekli pa je zdravnik rekel, da bi ne strpela nobenega potovanja, ker je tako slaba, da utegne čez teden dni umreti.

Nevoljen zaradi take malomarnosti, katera bi bila lahko vzela mi glavno pričo, se z jetnikoma in njunimi čuvaji brž odpeljem v M.

Pot je bila dolga in težavna, ker nismo mogli rabiti železnice. Tje dosevši podamo se vsi v bolnišnico, kjer je dekla še vedno bivala. Zdravnik mi pové, da gré h koncu ž njo in da se nič več ne zaveda. Vendar silim, da nas peljejo k njeni postelji; tam ukažem čuvajem postaviti „barona“ in njegovo mater tik postelje, sam pa se vstopim za zglavje in jamem buditi na videz spavajočo revico. Prebudi se in ko se jej odpró oči, upró se v „barona“ in njegovo mater in glasovi nečloveškim podobni jej kipé iz grla. Očesa se odpreta, kolikor mogoče, ob enem vzdigne revica roki in ji raztegne proti „baronu“, kakor bi se ga hotela vbrantiti; potem se vrže na stran in ko zagleda mene, se sklenete roki, kakor da bi prosili mene pomoči. Jaz se nagnem k nji in jej zeló glasno zavpijem na ušesa:

„Je ta tisti, ki vas je s sekuro po glavi vdaril?“

Živahno prikimanje mi je odgovor, potem me prime revica za roko in kaže z drugo, da proč ž njim. Meni krvavi srce, vendar dolžnost me veže, toliko spraviti ž nje, kolikor je mogoče. Zato jo prašam dalje:

„In ta ženska je bila tudi zraven?“

Zopet prikima revica in se skuša zariti v posteljo.

„Kaj rečete vi na to?“ se obrnem potem k „baronu“, ki se mi zdi nekako prestrašen. „Poglejte tu, kaj ste storili! Ali morete gledati to osebo, ki je zdaj komaj še človeku podobna?“

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

V Gorici 4. junija. — Še en dan (6. t. m.) in mestne volitve so pri kraju. Stari Rimljan je pel: *Beatus vir, qui procul negotiis paterna rura bobus exercet suis*. Jez pa si mislim: Blagor mu, kedor z visocega doli — znad strank — gleda volitne homatije. Naši časniki niso ta pot skoraj nič govorili o volitvah in kandidatih, tudi po mestu ni bilo nič videti tiste gorje, tistega lora kakor pred leti, tem živejša pa je bila skrivna borba v volitnih shodih in zunaj njih. V 3. volilni skupščini so bili dveh strank kandidati prilepljeni po voglih stranke „Insonzove“ in nove liberalne — „Goriziano-ve“, kateri ste enega skupnega kandidata imeli, 2 druga pa vsaka svoja. Izid je bil ta-le: glasovalcev 261, „Isonzo-vcí“ izvoljeni sè 104 glasovi, „Gorizianovci“ so imeli le ostalih 57 glasov. „L' Eco“ pravi, da je imela „Isonzo-u“ nasprotna stranka izprva zagotovljenih 250 glasov, pa da jih je 200 odpadlo in se volitve zdržalo, ali pa k „Isonzovcem“ ubežalo. Manjkalo je ljudem te stranke zavednosti, stanovitnosti, pravih kolovodjev in agitatorjev. Klerikalna stranka se je večidel zdržala volitve. — Nekaj novega nam je pokazala 2. skupine volitev. Po voglih so bili priporočeni ti-le 3 možje (ki so že bili tudi prej v starešinstvu): dvorni svetovavec vitez Bosizio, Fr. dr. Dellabona, notar, in H. bar. Ritter, ud više zbornice Dunajske. In ta 3 imena je priporočal — cvet stare liberalne stranke (ali recimo „Isonzo-ve“),